

การฉลองพิธีกรรมวันพระเจ้าตามจิตตารมณ์ของพระศาสนจักร

หลักการ

วันอาทิตย์เป็นวันฉลองแรกของคริสตชนมีมาตั้งแต่สมัยอัครสาวก การถือวันอาทิตย์เป็นวันพระเจ้านี้ทำให้คริสตชนแตกต่างจากผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ในสมัยแรกๆ คนต่างศาสนาจึงเรียกคริสตชนว่าเป็น “พวกวันอาทิตย์”

การเฉลิมฉลอง Dominicum ซึ่งเป็นนามที่ใช้แทนคำ “ศีลมหาสนิท” เพราะ Dominicum ทำการฉลองกันในวันแรกของสัปดาห์ วันอาทิตย์จึงได้รับการขนานนามว่าเป็นวันของพระเจ้า (dies dominica) เพราะฉะนั้นจึงมีการเรียกวันอาทิตย์ในหลายๆ ภาษา ว่าเป็นวันพระเจ้า (domenica, domingo, demanche) วันของพระเจ้า (dies dominica) จึงเป็นวันสำหรับศีลมหาสนิท (Dominicum)¹

สังคายนาวาติกันครั้งที่ 2 โดย สังฆธรรมนูญว่าด้วยพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ (Sacrosanctum Concilium) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวันอาทิตย์ว่าเป็นการสมโภชปีสกาประจำสัปดาห์ “พระศาสนจักรมารดาศักดิ์สิทธิ์ถือว่าตนมีหน้าที่จะต้องเฉลิมฉลองระลึกถึงงานช่วยมนุษย์ให้รอดพ้นของพระคริสตเจ้า ผู้เป็นทรงเป็นเสมือนเจ้าบ่าวของตน ในวันที่กำหนดไว้ระหว่างปี ดังนั้น ทุกสัปดาห์ในวันที่เรียกว่า “วันขององค์พระผู้เป็นเจ้า” พระศาสนจักรจึงรำลึกถึงการกลับคืนพระชนมชีพของพระคริสตเจ้า ซึ่งพระศาสนจักรยังเฉลิมฉลองพร้อมกับการทรงรับพระมหาสนิทของพระองค์อีกปีละครั้งในวันสมโภชปีสกา”²

ในสังฆธรรมนูญฉบับเดียวกันนี้ยังกล่าวถึงความสำคัญของการมาร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณซึ่งเป็นหัวใจของการฉลองวันพระเจ้า และจิตตารมณ์ที่คริสตชนพึงปฏิบัติในวันพระเจ้า “ตามธรรมเนียมที่สืบเนื่องมาจากอัครสาวก และมีต้นกำเนิดจากวันที่พระคริสตเจ้าทรงกลับคืนพระชนมชีพ พระศาสนจักรเฉลิมฉลองพระธรรมล้ำลึกปีสกาทุกวันที่ไม่แปด ซึ่งเรียกได้อย่างถูกต้องว่า “วันขององค์พระผู้เป็นเจ้า” หรือ “วันพระ” ในวันนั้น ผู้มีความเชื่อในพระคริสตเจ้าต้องมาชุมนุมกันเพื่อฟังพระวาจาของพระเจ้า และร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณ ระลึกถึงพระมหาสนิท การกลับคืนพระชนมชีพและพระสิริรุ่งโรจน์ของพระเยซูขององค์พระผู้เป็นเจ้า และขอบพระคุณพระเจ้าผู้ทรงบันดาล “ให้เราบังเกิดใหม่และมีความหวังที่จะมีชีวิตอาศัยการ กลับคืนพระชนมชีพของพระเยซูคริสตเจ้าจากบรรดาผู้ตาย” (1 ปต 1:3) ดังนั้น วันอาทิตย์จึงเป็นวันฉลองสำคัญที่สุดที่ต้องเสนอแนะและสอนให้สัตบุรุษมีความเลื่อมใสศรัทธา ทำให้เป็นวันแห่งความยินดีและเป็นวันพักผ่อนจากการงาน การฉลองอื่นๆ ถ้าไม่สำคัญอย่างยิ่งแล้ว ก็ไม่ควรจัดฉลองแทนวันอาทิตย์ เพราะวันอาทิตย์เป็นพื้นฐานและแก่นแท้ของปีพิธีกรรมทั้งหมด”³

พระศาสนจักรให้คุณค่าและเล็งเห็นถึงปัญหาของการฉลองวันพระเจ้าในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การสูญเสียความหมายของวันพระเจ้าจนกำลังกลายเป็นส่วนหนึ่งของวันหยุดสุดสัปดาห์ซึ่งจุดเน้นไปอยู่ที่

1 บทความเรื่อง “เทววิทยาแห่งพิธีกรรมวันอาทิตย์” เขียนโดย คุณพ่ออันสการ์ ชูปงโก OSB

2 SC 102

3 SC 106

การพักผ่อนมากกว่าการเฉลิมฉลองในพิธีกรรม การขาดแคลนพระสงฆ์ในบางประเทศ การมาร่วมมิสซาในวันพระเจ้าของสัตบุรุษมีจำนวนลดลง การให้ความสำคัญกับการมาร่วมพิธีกรรมวันพระเจ้า เช่น เสื้อผ้าอาภรณ์ที่เคยสวมใส่กันอย่างสวยงามเป็นพิเศษในวันพระเจ้าไม่ค่อยมีให้เห็นแล้ว และบางครั้งสัตบุรุษบางคนก็แต่งกายอย่างไม่เหมาะสมเข้าร่วมพิธีกรรม การไม่สามารถมาร่วมมิสซาวันพระเจ้าเนื่องจากต้องทำงานในวันอาทิตย์เพราะความยากจน ฯลฯ

ในปี ค.ศ. 1998 นักบุญยอห์น ปอล ที่ 2 พระสันตะปาปาได้ออกพระสมณสาส์นวันพระเจ้า (Dies Domini) ในโอกาสเตรียมฉลองปีปีติมหาการุญ เพื่อเน้นให้คริสตชนเห็นถึงความสำคัญของวันอาทิตย์ว่าเป็นหัวใจของชีวิตคริสตชน เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ โดยการมีส่วนร่วมในธรรมล้ำลึกปัสกา ฟังพระวาจา รับศีลมหาสนิท และขอบคุณพระเจ้า และเป็นวันพักผ่อนตามจิตตารมณ์คริสตชน⁴ วันอาทิตย์ เป็นวันของพระเจ้า วันของพระคริสตเจ้า วันของพระศาสนจักร วันของมนุษย์ ดังนั้น วันอาทิตย์จึงเป็นยอดแห่งวัน

พระสมณสาส์นนี้นอกจากจะให้คำสอนที่สำคัญทางเทววิทยาตามประวัติศาสตร์ของพระศาสนจักรเรื่องวันพระเจ้าแล้ว ยังให้แนวทางปฏิบัติแก่คริสตชนในการมีส่วนร่วมในวันพระเจ้าด้วย เช่น

- พระศาสนจักรพร้อมที่จะรับการปรับปฏิทินที่รักษาไว้ซึ่งสัปดาห์ที่มี 7 วัน พร้อมวันอาทิตย์
- พิธีมิสซาวันอาทิตย์ก็ไม่ผิดอะไรไปกว่ามิสซาที่ฉลองในวันอื่น พิธีมิสซาเป็นการแสดงตนของพระศาสนจักร มิสซาวันอาทิตย์สะท้อนถึงภาพของพระศาสนจักรอย่างชัดเจน คริสตชนมารวมตัวกัน (มากกว่ากิจกรรมใด ๆ) พิธีกรรมวันพระเจ้าจึงเป็นแบบฉบับของการฉลองอื่น ๆ
- พิธีกรรมวันพระเจ้าต้องเน้นความรู้สึกของการเป็นชุมชนที่มีชีวิตชีวา การมาร่วมมิสซาที่วัดของชุมชนคริสตชนย่อยที่อยู่ในเขตวัด
- การฉลองพิธีกรรมวันพระเจ้ายังประกาศความหวังว่าพระคริสตเจ้าจะเสด็จกลับมา คริสตชนฉลองวันพระเจ้าในพิธีมิสซาเป็นการลิ้มรสล่วงหน้าถึงความชื่นชมยินดีแห่งเมืองสวรรค์ เป็นการมองล่วงหน้าถึงการร่วมงานเลี้ยงของพระชุมพาน้อย “ผู้ที่รับเชิญมาร่วมงานเลี้ยงของพระองค์ย่อมเป็นสุข” (ว 19:9) ความหวังนี้ยังพบได้ในบทภาวนาเพื่อมวลชนซึ่งตอบสนองความต้องการของพระศาสนจักรและความต้องการของมนุษยชาติ
- เนื่องจากเป็นการเลี้ยงปัสกาและชุมนุมกันฉันพี่น้อง จึงเชิญชวนให้ทุกคนที่มาร่วมพิธีรับศีลมหาสนิท ซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวกับพระเยซูเจ้าในศีลมหาสนิทจะต้องคำนึงถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับเพื่อนพี่น้องด้วย
- จากมิสซาไปสู่มิชชัน (พันธกิจ) ในการรับศีลมหาสนิท สาธุศิษย์ของพระเยซูเจ้าเตรียมตัวพร้อมที่จะกระทำหน้าที่ซึ่งรอเขาอยู่ในชีวิตประจำวัน อาศัยพลังของพระอาจารย์ผู้ทรงกลับคืนพระชนมชีพ และพระจิตเจ้าของพระองค์ การถวายมิสซาไม่ได้หยุดอยู่แค่ประตูวัด คริสตชนที่มาร่วมมิสซาในวันอาทิตย์เมื่อตระหนักถึงการประทับอยู่ของพระเยซูเจ้าผู้ทรงกลับคืนชีพ ได้รับเชิญให้ประกาศพระวรสารและเป็นประจักษ์พยานถึงพระองค์ในชีวิตประจำวันของเขา

- การปฏิบัติตามพระบัญญัติประการที่สาม โดยเน้นที่จิตตารมณ์การฉลองวันพระเจ้า ผู้อภิบาลต้องสอนคริสตชนว่าแม้ไม่อยู่บ้านไปพักผ่อนก็ต้องไปร่วมมิสซาในวันพระเจ้า ในทางกลับกันวัดต่างๆ ต้องให้การต้อนรับคริสตชนต่างวัดที่มาร่วมพิธีอย่างดีเหมือนพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน
- เน้นการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม การขับร้องบทเพลงเป็นส่วนสำคัญของมิสซาวันอาทิตย์
- การฉลองวันพระเจ้าในที่ที่ขาดแคลนพระสงฆ์
- ผู้ป่วย พิการ ไม่สามารถมาวัดได้ สามารถร่วมใจในพิธีโดยอ่านบทอ่านและบทภาวนาสำหรับวันอาทิตย์นั้นๆ
- วิทยูโทรทัศน์อาจช่วยถ่ายทอดสดพิธีมิสซา แต่แทนมิสซาวันอาทิตย์ไม่ได้
- วันอาทิตย์เป็นวันแห่งความยินดี (การขับร้องบทเพลงอัลเลลูยาในวันอาทิตย์ ยกเว้น เทศกาลมหาพรต)
- วันแห่งการพักผ่อน วันอาทิตย์มีความหมายมากกว่าการแทนวันสัปดาห์โต แต่เป็นการทำให้วันสัปดาห์โตสมบูรณ์ ในวันนี้ต้องให้ความสนใจต่อคุณค่าฝ่ายจิต การจัดเวลาไปร่วมมิสซา การรำพึงภาวนา และการพักผ่อนสอดคล้องกับจิตตารมณ์พระวรสาร
- วันแห่งการรวมพลัง ควรสนับสนุนให้สัตบุรุษปฏิบัติกิจการแพร่ธรรม และกิจการแห่งความรักและความเมตตาในวันพระเจ้า

เพื่อให้การจัดพิธีกรรมในวันพระเจ้าเป็นไปอย่างมีความหมายและคุณค่าตามจิตตารมณ์ของพระศาสนจักร การมีส่วนร่วมในพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพิธีกรรมเป็นกิจกรรมของพระศาสนจักรทั้งหมดที่รวมกันเป็นพระกายทิพย์ คริสตชนแต่ละคนจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้โดยวิธีการ สถานภาพ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในรูปแบบต่างๆ⁵

เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมพิธีกรรมอย่างแข็งขัน ควรเอาใจใส่ให้สัตบุรุษมีส่วนในการร้องรับ การตอบ การขับร้องเพลงสดุดี บท สร้อย บทเพลงสรรเสริญต่างๆ รวมทั้งกิจการ อากัปกิริยาและอริยาบถของร่างกายให้ทุกคนเฝ้าสงบด้วยความเคารพในเวลาที่เหมาะสมด้วย⁶

พระศาสนจักรจึงเอาใจใส่อย่างจริงจังให้สัตบุรุษมีส่วนร่วมธรรมล้ำลึกแห่งความเชื่อนี้ มิใช่เหมือนคนแปลกหน้า หรือผู้ชมอย่างเฉยๆ แต่ปรารถนาให้สัตบุรุษเข้าใจจารีตพิธีและบทภาวนาเป็นอย่างดี จะเข้าร่วมกิจกรรมศักดิ์สิทธิ์อย่างรู้สำนึก อย่างเลื่อมใสศรัทธาและแข็งขัน ได้รับการอบรมจากพระวาจาของพระเจ้า และเลี้ยงชีวิตด้วยพระกายขององค์พระผู้เป็นเจ้า ขอบพระคุณพระเจ้า โดยถวายเครื่องบูชาไร้มลทิน มิใช่ด้วยมือของพระสงฆ์เท่านั้น แต่พร้อมกับพระสงฆ์ด้วย เขาจะได้เรียนรู้ที่จะถวายตนแด่พระเจ้า และอาศัยพระคริสตเจ้าผู้เป็นศูนย์กลาง เขาจะได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นในความเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้าและระหว่างกัน เพื่อในที่สุดพระเจ้าจะได้ทรงเป็นทุกสิ่งในทุกคน⁷

5 เทียบ SC 26

6 SC 30

7 SC 48

เพื่อผลักดันให้การร่วมพิธีกรรมเป็นไปอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย เป็นต้นพิธีบูชาขอบพระคุณในวันพระเจ้า “แต่ละสังฆมณฑลควรตั้งคณะกรรมการพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรม” ทั้งนี้ภายใต้การนำของพระสังฆราช (ดู SC ข้อ 45) วัดแต่ละวัดก็ควรจะต้องมีกลุ่มพิธีกรรมด้วย”

กระบวนการ

จากหลักการความสำคัญของวันพระเจ้า หลักการการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม หลักการในการตั้งกรรมการเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมทั้งในระดับวัด และสังฆมณฑล

เพื่อเสริมสร้างให้พิธีกรรมวันพระเจ้านี้มีชีวิตชีวาและมีคุณค่าต่อชีวิตคริสตชน จึงเสนอกระบวนการการทำงาน ดังนี้

1. การสร้างฐานข้อมูลพิธีกรรมวันพระเจ้า รวมทั้งพิธีกรรมในด้านอื่น ๆ และส่งต่อ
 - รวบรวมความรู้เรื่องมิสซา การเตรียมฉลองวันพระเจ้า แนวทางการจัดบทเพลงในมิสซาวันพระเจ้า ฯลฯ ที่ได้เคยทำมาแล้ว
 - สร้างองค์ความรู้เพื่อช่วยคณะกรรมการพิธีกรรมในระดับสังฆมณฑล และในระดับวัด (ซึ่งมีบุคคลเป้าหมายอันเป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้ดูแลภาพรวมของพิธีกรรมวันพระเจ้า ผู้รับผิดชอบเรื่องการขับร้อง ผู้รับผิดชอบผู้อ่าน ผู้รับผิดชอบผู้ช่วยพิธีกรรม และผู้จัดวัด)
 - จัดเก็บองค์ความรู้เป็นคลังข้อมูลเพื่อให้บริการ
 - เว็บไซต์
 - จุลสารพิธีกรรม
2. การส่งต่อความรู้เรื่องมิสซา การเตรียมฉลองวันพระเจ้า ไปยังคณะกรรมการพิธีกรรมในระดับสังฆมณฑล และในระดับวัด (บุคคลเป้าหมาย คือ ผู้ดูแลภาพรวมของพิธีกรรมวันพระเจ้า ผู้รับผิดชอบเรื่องการขับร้อง ผู้รับผิดชอบผู้อ่าน ผู้รับผิดชอบผู้ช่วยพิธีกรรม และผู้จัดวัด)
 - ส่งอีเมลล์ ผ่านทางผู้รับผิดชอบพิธีกรรมของสังฆมณฑล ส่งต่อให้พระสงฆ์ และเลขาวิตทุกวัดในสังฆมณฑลของตน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปแบ่งปันกับคณะกรรมการพิธีกรรมในระดับวัด เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดเตรียมมิสซาวันพระเจ้าให้มีคุณค่าสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีมิสซาให้มากที่สุด (ส่งก่อน 10 วันทุกสัปดาห์)
 - การส่งต่อจุลสารพิธีกรรม
3. จัดการอบรมผู้ดูแลภาพรวมของพิธีกรรมวันพระเจ้าเพื่อการเป็นผู้นำระดับสังฆมณฑลและในระดับวัด (พระสงฆ์ นักบวช ฆราวาส กรรมการพิธีกรรมระดับวัด ซึ่งได้แก่ผู้ดูแลภาพรวมของพิธีกรรมวันพระเจ้า ผู้รับผิดชอบเรื่องการขับร้อง ผู้รับผิดชอบผู้อ่าน ผู้รับผิดชอบผู้ช่วยพิธีกรรม และผู้จัดวัด)
4. แต่ละวัดมีคณะกรรมการพิธีกรรมระดับวัด และในเบื้องต้น อาจจะต้องจัดประชุมเพื่อเตรียมพิธีกรรมวันพระเจ้าทุกสัปดาห์ แนวทางในการทำงานคือ
 - **ศึกษา** : กลุ่มพิธีกรรมจำเป็นต้องมีความรู้และได้รับการอบรมพื้นฐานในด้านพิธีกรรม เพื่อสามารถประกอบกิจการของตน (ความรู้พื้นฐานจากข้อมูลที่คณะกรรมการพิธีกรรมส่งให้ทุกสัปดาห์ ความรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากการอบรมในระดับชาติ ระดับสังฆมณฑล หรือระดับเขต)
 - **สังเกต** : กลุ่มพิธีกรรมจะต้องสังเกตดูผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมอย่างใกล้ชิด โดยมีความรู้ซึ่งถึง

สถานภาพ วัฒนธรรม ปัญหา และความพร้อมหรืออุปสรรคในการให้ความร่วมมือ

- ไตร่ตรอง : สิ่งที่ได้จากการศึกษาและจากการสังเกตจะนำกลุ่มพิธีกรรมสู่การไตร่ตรอง เพื่อสามารถเลือกวิธีเฉลิมฉลองที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมสำหรับผู้ร่วมในพิธีของวัดอย่างแท้จริง โดยมีรากฐานอยู่บนคำสอนและจิตตารมณ์พิธีกรรมของพระศาสนาจักร
- วางแผนปฏิบัติ และจัดเตรียมการฉลองวันพระเจ้าอย่างมีคุณค่า
- ประเมินผลการทำงานเป็นระยะ

เรียบเรียงโดย คุณพ่อเชษฐา ไชยเดช

